

Llegir Heròdot, 2

Per als grecs, explica-va Jean-Pierre Vernant (un dels tres o quatre hel·lenistes més intel·ligents del segle XX), el fet que cada artesà siga especialitzat, que un faça sabates, un altre escuts i un altre àmfores i geres, demostra precisament que la divisió del treball no pot ser el fonament d'una societat. Perquè el fonament de la societat és allò que els homes tenen de semblant, no la diferència. Per tant, allò que ha d'unir els homes és el que mostra Protàgores, en el diàleg de Plató, quan explica el que va passar en el moment de la creació de les espècies. Prometeu i el seu germà Epimeteu es van encarregar de donar a cada espècie animal la forma, les qualitats i les forces que l'han de caracteritzar. Cal procurar que aquestes qualitats s'equilibren: si donaven a un animal força i grandària no li donaven velocitat, si era més fràgil seria també més veloç per poder escapar i subsistir. Al final van formar els homes, i ja no els quedaven prou qualitats i prou força per repartir. L'home quedà deseparat, i per tal d'evitar que l'espècie humana desaparegués a causa de la seua fragilitat, calia donar a cadascú un saber tècnic per compensar les deficiències. L'home és sensible al fred: farem filadors i teixidors. Té els peus delicats: crearem sabaters. Pateix la intempèrie: farem fusters i obrers de vila. I així, intercanviant els seus productes, formaran una societat. Però no funcionaria, perquè cadascú s'ocuparà dels seus afers, disputaran, es barallaran, aniran a la ruïna. Zeus s'adona del desastre, i per posar remei a la catàstrofe envia Hermes com a remei i salvació. Hermes portarà als homes el sentit de l'honor i de la justícia, i a partir d'això els homes podran constituir la ciutat: no perquè posseeixen els sabers tècnics, sinó perquè tenen la mateixa idea del que és just i honorable. Una idea que, per cert, ja tenia ben definida Homer, i l'atribueix als seus herois, que difícilment podríem considerar "ciutadans". Però amb el pas dels segles, pareix que l'hem perduda, aquesta idea comuna. I així ens trobem ara mateix, esperant que Hermes torne. Precisament aquesta idea està en el fons de l'escàndol d'Heròdot quan observa que els per-

Joan Francesc Mira

ses de rang inferior s'abaixen i es prosternen davant dels de rang superior, cosa que un grec mai no faria. I cosa que els romans de l'imperi tardà van reimportar d'Orient, i nosaltres hem heretat en tants rituals monàrquics i religiosos. En cap

país "oriental" no era pensable aquella isagoria de què parlava Heròdot, ni cap dels conceptes que s'hi relacionen.

Ara mateix, Heròdot el podem considerar com a etnòleg fundacional, com a fundador de la literatura de viatges, com a definidor –pel mètode comparatiu– dels trets inicials de la nostra civilització. Però sempre serà, sobretot, el "pare de la Història". Un historiador, en aquest temps nostre, és un professional que consulta els arxius o les hemeroteques, llegeix llibres escrits pels col·legues, i quan té recollit material suficient escriu ell mateix llibres o articles, i envia comunicacions als congressos. Heròdot, pare de la història i de l'etnologia, va fer allò que abans d'ell no havia fet ningú: voler saber què havia passat, conèixer els pobles i els protagonistes, informar-se dels fets, i després posar tot això per escrit. "Escriure per salvar la memòria. La lluita eterna de l'home contra el temps, contra les fallades de la memòria, aquesta facultat efímera i propensa a quedar-se en blanc, a esvanir-se. El concepte de llibre, de tota mena de llibres, va nàixer d'aquesta lluita. És per això que els llibres són tan duradors, gairebé eterns. Perquè l'home és conscient –i a mesura que envelleix ho acusa cada vegada més– de la feblesa i la volatilitat de la memòria, s'adona que, si no enregistra la seua saviesa i la seua experiència en alguna forma perdurable, el que duu dintre seu perirà. És per això que tothom vol escriure un llibre: els cantants, els futbolistes, els polítics i els milionaris. I si no ho saben fer o no tenen temps, ho encarreguen a un altre. Tant més que escriure un llibre no sembla una gran proesa. Els que opinen així poden citar Thomas Mann, segons el qual 'l'escriptor és algú que, a l'hora d'escriure, té més dificultat que els que no ho són'." Això escriu Ryszard Kapuscinski, recordant que la història es va inventar per salvar la memòria dels fets. Tal com abans, d'una altra manera, s'havia inventat l'èpica: perquè la gent del futur en tinga coneixença.

“Perquè l'home és conscient –i a mesura que envelleix ho acusa cada vegada més– de la feblesa i la volatilitat de la memòria, s'adona que, si no enregistra la seua saviesa i la seua experiència en alguna forma perdurable, el que duu dintre seu perirà. És per això que tothom vol escriure un llibre: els cantants, els futbolistes, els polítics i els milionaris”